

@Skoleskandalen i Stor-Elvdal

Familier har flyttet fra Stor-Elvdal, barn er blitt ødelagt. De er mange og flere av dem har forsøkt å si ifra uten å bli hørt. Det har pågått over år og Statsforvalteren har vært inne i flere enkeltsaker. Omtrent slik lød tipset Østlendingen mottok i september 2022. Det skulle bli starten på «Skoleskandalen i Stor-Elvdal».

- Vi tilgir dem aldri

«To forskjellige jenter, to forskjellige tider. Ulikt fokus på elevers rettigheter og skolens og kommunens ansvar. Men to jenter som begge en gang hadde forventninger om en spennende, men trygg veg fra barn til ungdom. Med en sekk full av kunnskap, gode opplevelser, spennende framtidsplaner og sosial trygghet».

Metoderapport

Nominasjon til SKUP-prisen 2023

Prosjektnavn: Skoleskandalen i Stor-Elvdal

Innsender: Gunnar Østmoe og Tor Bergebakken, Østlendingen

Kontakt: Gunnar Østmoe

gunnar.ostmoe@ostlendingen.no

900 59 788

Sammendrag

Artikkelserien avslørte at mange elever hadde fått ødelagt barne- og ungdomstida på grunn av en vond og utrygg skolehverdag. Det ble også historien om en kommune uten evner eller forutsetninger for å takle storsamfunnets krav om nulltoleranse for mobbing. Og endelig; konsekvensene av den fjerde statsmakts fravær over tid, ble dokumentert.

Det som i utgangspunktet skulle være en jobb med å dokumentere de brutale konsekvensene av mobbing, handlet etter hvert like mye om å dokumentere ansvaret og synliggjøre opplagte systemfeil. Dette, i en liten, ressurs- og kompetansefattig utkantkommune med mange ulike og tette bindinger mellom politikere, lærere, foreldre, skoleledelse og kommuneadministrasjon. Stadig skiftende og marginale politiske flertall, omorganiseringer i administrasjonen og år uten en lokalpresse som stiller kritiske spørsmål, er også årsaker til at «Skoleskandalen i Stor-Elvdal» ble så omfattende.

Det startet med den opprivende historien til «Mari» og «Anne» 21. november i 2022 og den ruller mer eller mindre fortsatt. Etterspillet av mobbesaken førte til at både kommunedirektøren og varaordføreren trakk seg etter kort tid. Videre har Østlendingen fulgt tett kommunens bestrebelser med å rette opp Statsforvalterens påviste avvik.

Gjennom dette arbeidet har vi også satt søkelyset på ansvar, kompetanse og prioriteringer i en liten utkantkommune. I løpet av det siste året har Østlendingen publisert i overkant av 100 artikler om ulike forhold i kommunen. Mange gjelder naturligvis skole og oppvekst, men også flere kritikkverdige forhold innenfor helse og omsorg, miljø og økonomi er avdekket. Med dette er også en økt interesse for politisk og administrativ styring av kommunen merkbar.

At den sittende ordføreren mistet tre av fire stemmer under høstens kommunevalg er, om ikke annet, en indikasjon på at et større politisk engasjement er skapt.

Dilemmaer i et journalistisk minefelt

Østlendingen ble kontaktet av en person som hadde opplysninger om det han påsto var en årelang ukultur ved skolene i Stor-Elvdal. Elever ble mobbet, de ansvarlige så en annen veg. Han fortalte at han kjente til mange tilfeller, flere av dem slet med store psykiske problemer etter sine opplevelser i skoletida. Eksempelene fantes i alle samfunnslag.

Tipseren fortalte at flere lokalpolitikere visste om problemene, men at lite ble gjort. Videre hevdet han at skoleledelsen var godt kjent med problemene, men bagatelliserte og skjulte dem. Ingen av mobbeofrene var i utgangspunktet villige til å snakke med Østlendingen, men vi ble gjort kjent med at Statsforvalteren hadde gjennomført et tilsyn av skolemiljøet der det var funnet en rekke alvorlige avvik.

Spørsmålet var om Østlendingen ville ta tak i saken. Svaret var at vi ville sjekke tilsynssaken, ta noen tilfeldige telefoner, men at vi trengte selvopplevde historier for å kunne dokumentere problemet. Vi ble enige om at tipseren skulle forsøke å bearbeide noen av elevene og foreldrene han kjente til.

Statsforvalteren gjør ulike tilsyn. Noen av dem er nasjonale tilsyn, der kommuner tilfeldig blir plukket ut. Andre tilsyn gjøres fordi Statsforvalteren har grunn til å tro at ting ikke fungerer i en spesiell kommune. Årsaken til tilsynet kan derfor være minst like viktig som tilsynsrapportens konklusjon. Vi gikk tilbake til opptak fra kommunestyremøtet der sektorleder for skole informerte politikerne om det aktuelle tilsynet. Her beroliget hun politikerne og ga inntrykk av at tilsynet var tilfeldig og uten dramatikk.

Utdanningsdirektøren hos Statsforvalteren hadde en annen forklaring. På grunn av flere bekymringsmeldinger og varslinger, hadde Statsforvalteren bestemt å gjennomføre tilsyn av skolemiljøet i Stor-Elvdal kommune. Tilsynet var gjennomført og sluttrapporten forelå. En rekke lovbrudd var avdekket.

Vi var ikke lenger i tvil om at saken var journalistisk interessant. Særlig ble det viktig å finne årsaken til at Statsforvalter og sektorleder hadde to ulike forklaringer på hvorfor tilsynet ble gjennomført. Likevel; rapporten, som selvsagt er offentlig tilgjengelig, påpeker brudd på rutiner og på varslingsplikten. Men hva som kan bli konsekvensene av disse bruddene, kan bare dem som selv har merket mobbing og krenking på kroppen fortelle.

Mobbing er et tema vi stadig blir tipset om, men som er vanskelig å behandle journalistisk. Mangel på dokumentasjon og plassering av ansvar, har vært utfordrende. Belastningen ved å stå fram med slike historier er i tillegg stor, ofte er mobbing forbundet med skam.

1. august 2017 ble opplæringslovens kapittel 9A endret. Endringen innebar en lovfestet nulltoleranse mot mobbing i norsk skole. Det ikke å stoppe mobbing ble et lovbrudd og alle skoleansatte og skoleeiere fikk et skjerpet ansvar. Aktivitetsplikt ble innført. Alle ansatte plikter å følge med og fange opp, å gripe direkte inn, å varsle skolens ledelse, å undersøke og å sette inn tiltak. Skolen og skoleeier skal ha rutiner som sikrer at denne aktivitetsplikten overholdes.

Statsforvalteren ble samtidig førsteinstans i saker som omhandler elevenes skolemiljø. Det betyr blant annet at Statsforvalteren kan gå direkte inn i en situasjon, finne ut hva som er skjedd og gjøre enkeltvedtak i tilfeller der brudd eller forsømmelser har funnet sted.

I sum har dette gitt oss bedre muligheter til å kunne dokumentere dårlig skolemiljø. Tilsynsrapporter kan avsløre systemsvikt, enkeltvedtakene dokumenterer svikt i forhold til den enkelte eleven.

Nødvendige forberedelser

Et av «våre» mobbeofre, en 16 år gammel jente, hadde tatt sin sak til Statsforvalteren i Innlandet og fått full støtte i sin kritikk av skolens håndtering av mobbingen mot henne. Det forelå en rapport med et enkeltvedtak. Vi bestemte oss for å gi henne full anonymitet mot å få fullt innsyn i dokumentene, rapporten og vedtaket. Det ble godtatt. Vi møtte jenta og moren som fortalte og dokumenterte. Vi kalte henne «Mari».

Samtidig fikk vi kontakt med en av de «eldre» mobbeofrene. Ei jente på 26 år. Vi hadde mange samtaler og mailutvekslinger også med henne. Hun har hatt store problemer etter opplevelsene hun hadde på skolen i Stor-Elvdal. «Anne» var viktig for oss fordi hun kunne fortelle om alvorlige konsekvenser av mobbing og hun viste at problemene hadde pågått over lang tid. Men ikke noe av det 26-åringen fortalte kunne dokumenteres. Etter å ha bedt skolen om innsyn i sin egen sak, viste det seg at det ikke eksisterte noen sak i det hele tatt. Vi snakket under hånden med flere, en tidligere lærer, foreldrene og andre med kjennskap til «Annes» situasjon og konkluderte med å tro på historien. Vi tilbød også henne full anonymitet og første møte med jenta og faren ble gjennomført.

Jeg møtte begge jentene sammen med en av foreldrene. Selvsagt fordi foreldrenes fortvilte kamp for sine barn er viktig. Men

også for å skape trygghet. Jeg opplevde det som utelukkende positivt i selve intervjusituasjonen, men også for etterarbeidet. Altså i prosessen mot det ferdige produktet.

Vi ba både foreldrene og jentene skrive ned så mye

som mulig av sine opplevelser i forkant av intervjuene. Dette gjorde oss bedre forberedt i møtet med dem.

Kildene er ikke medievannte, er sårbare, redde, skeptiske og aner ikke hva konsekvensen av publiseringen kan bli. Vi brukte derfor mye tid før intervjuene med å avklare forventninger, forklare sannsynlig utfall og mulige oppfølgere. Vi la ikke skjul på at mange i lokalmiljøet ville kjenne igjen fortellingen og kunne peke dem ut og sa klart fra at mange episoder ikke kunne publiseres av hensyn til «motparten». Ofte gjaldt dette skjellsettende historier de selv opplevde som viktige for historien.

Mitt klare inntrykk er at disse avklaringene var nødvendige og gjorde kildene godt forberedt på hva som møtte dem da medietrykket kom. Kanskje særlig med tanke på de helt urealistiske forventningene de hadde om umiddelbar handling og systemendring etter publisering.

Tanker fra ett mamma og pappahjerte

Dette dokumentet forteller om å være mamma og pappa til ett barn som har blitt krenket psykisk og fysisk og utestengt i skolehverdagen sin.

Vi vil med dette dokumentet beskrive hvordan barnet har kjempet for egen skolegang, og vi som foreldre har kjempet for barnet vårt i forhold til skolen.

Vi opplever at dette er av så alvorlig karakter, derfor kan vi ikke tie om dette lenger. Dette er ekstremt tøft og vondt for oss alle sammen. Vi har stilt oss spørsmålet mange ganger om hvorfor vi ønsker å stå frem, for da hadde vi slippet mange ubehageligheter, men de tar vi hvis vi kan hjelpe andre i samme situasjon.

En planlagt publisering

I begynnelsen av november satt vi med historien til «Mari» og «Anne». I tillegg hadde vi ferdigprodusert saken om Statsforvalterens avslørende tilsynsrapport med utdanningsdirektørens kommentar. Vi hadde også kontakt med varaordføreren i kommunen som vi visste var opptatt av, og var blitt involvert i, problemene mange hadde hatt med skolemiljøet i kommunen. Vi bestemte oss derfor også å ha en reportasje med varaordføreren klar, før vi publiserte den første saken. I tillegg hentet vi inn skoleledelsens tilsvar på både «Mari» og «Annes» historier og på tilsynsrapporten fra Statsforvalteren.

Før publiseringen av den første saken, jobbet vi også med to andre tidligere elever som hadde vonde opplevelser fra ungdomstida i Stor-Elvdal. Begge var i tenkeboksen i forhold til å fortelle sine historier. Vi jobbet også med tidligere lærere og ansatte ved skolene i kommunen som kunne bekrefte ukulturen. Vi hadde også etablert kontakt med advokaten som hadde bistått «Mari» og foreldrene.

Vi forsto at vi satt på en historie som ville berøre og opprøre. Og som kunne få konsekvenser for mange. Fordi det bare var fotojournalist Tor Bergebakken og jeg som jobbet med saken, var det viktig å ha sikret oppfølgere for å kunne ha mulighet til å ta det som måtte komme av direkte respons de første dagene. En viktig del var å sørge for «Mari» og «Anne». Holde dem informert, forberede dem på hva som til enhver tid kom, forklare ulike motiver og sammenhenger.

Urettferdig uthengt?

Stor-Elvdal er en kommune med totalt 2.300 innbygger, rundt 220 av dem er ansatt i kommunen. Innbyggertallet har over tid vært synkende og befolkningen blir stadig eldre. Kommunens inntektsgrunnlag er derfor sviktende. I tillegg er den kommunale drifta i liten grad blitt tilpasset verken den nye demografien eller økonomien. Samtidig blir kravene fra storsamfunnet skjerpet.

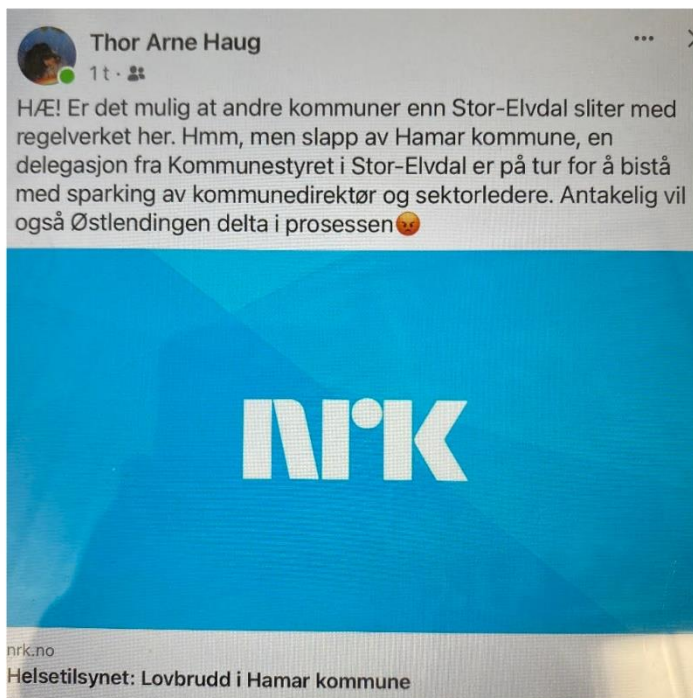
Spørsmålet om i hvilken grad en liten utkantkommune har muligheter til å styre etter vårt nasjonale generalistkommuneprinsipp, kom raskt på banen. Problemer med å rekruttere kompetanse og samtidig stadig strengere nasjonale krav innenfor flere tjenesteområder, er oppgaven krevende.

Vi brukte derfor tid i forkant på å finne ut hvor alvorlige og spesielle bruddene var. Vi fant at flere kommuner hadde hatt liknende tilsyn hvor lovbrudd var avdekket, men ikke i et slik omfang. Uansett konkluderte vi med at jentenes historier måtte fortelles og de ansvarlige måtte konfronteres.

I en liten kommune er det gjerne også stor samrøre og mange ulike bindinger mellom politikere, kommuneansatte og kommuneadministrasjon. Det ble viktigere enn noen gang å lete etter vikarierende motiver. Vi opplevde, og påpekte, åpenbare rolleblandinger og bindinger. Normale habilitetsregler ble tilsynelatende lite vektlagt.

«Jeg er ikke bitter, kjenner ikke hat eller ønsker hevn. Men jeg lever med en sorg. En sorg over hvordan jeg ble behandlet og hvordan livet mitt er blitt».

«Annes» utsagn er en aktverdig nok grunn til å bringe historiene til offentligheten. Uansett hvor ansvaret til syvende og sist må plasseres.

Endre Skau
Jeg er bekymret over hvor du som politiker legger lista. Ombudsrolla du har innebærer helt andre utsagn enn det du presenterer her.

42 min Liker Svar 1

Thor Arne Haug
Endre Skau å gjøre narr av mine politiske kollegaer er nok innenfor ombudsrolla tenker jeg.

36 min Liker Svar

Jan Erik Lingjerde
Såpass må de kunne tåle. Det er lov bruke litt ironi for å forsterke hva man mener Endre Skau.

30 min Liker Svar

DEBATTKLIMA: Debatten gikk på et sjeldent nivå. Thor Arne Haug (H) var kommunestyrerepresentant og kommuneansatt. Jan Erik Lingjerde (Ap) var nestleder i kontrollkomiteen.

Uten den fjerde statsmakt

Skiftende og marginale politiske flertall over tid, har gjort det politiske landskapet svært uoversiktlig. Meninger og holdninger blant de folkevalgte kunne gå helt på tvers av vanlige skillelinjer som partier, politisk ledelse og posisjon og opposisjon. Mangelen på et politisk mønster sammen med mange politikere uten kjennskap til media, ga oss flere utfordringer.

Vi opplevde også mange pussige, til tider ufine og noen nesten uvirkelige utspill fra lokalpolitikerne. Ofte basert på følelser og uten grunnlag i virkeligheten. Det var flere utspill fra politikere høyt opp i systemet som vi stoppet av hensyn til kilden. Kritikken mot Østlendingen ble også etter hvert markant i store deler av maktapparatet. Ganske enkelt fordi ubehagelige spørsmål ble stilt.

De siste åra er Stor-Elvdal bare rent sporadisk blitt dekket av Østlendingen. Vi merket raskt hvor medie-uvante og lite medieovervåket kommunen var. Verken politikere eller administrasjon var forberedt på å få søkelyset rettet mot seg. Konsekvensene av å servere udokumenterte påstander var ukjent. Vi opplevde uheldige rolleforståelser, lukkethet rundt prosesser og frykt for å stille spørsmål eller kritisere. Denne frykten mener vi bestemt er et resultat av lukkethet og stilltiende mistillit over tid.

Etter kort tid opplevde vi også en flom av tips. Gjerne om forhold langt bak i tid og som ofte gikk på kommuneledelsens måte å håndtere sine innbyggere på. En røre av mangel på kommunikasjon, misforståelser og kompetansesvikt. Plutselig oppdaget mange at media kan utgjøre en forskjell, ha en nyttig samfunnsrolle og en plattform for å stille kritiske spørsmål til utøvelse av makt.

Vår konklusjon er at vårt fravær har skapt en lukkethet i administrasjon og politikk, og viser viktigheten av den fjerde statsmakts tilstedeværelse i lokalsamfunnene for å bygge opp demokratiet og sikre svake gruppers rettigheter.

Oversikt over publiserte saker i Østlendingen

21.11. 2022	Vi tilgir dem aldri
22.11. 2022	Er opprørt og lei meg
23.11. 2022	Det skal ikke stå på penga
24.11.2022	Krever oppvaskmøte
25.11.2022	Adm. har ikke vært ærlige
26.11. 2022	Vanskelig å tro Maris sak
28.11. 2022	Vi må starte på nytt
01.12.2022	Barnas beste ikke vektlagt
02.12.2022	Ta et oppgjør med ukulturen
06.12.2022	Maris historie til kommunestyret
07.12.2022	Mistillit til mot kommunedirektøren
09.12.2022	Langet ut mot politiske venner
10.12. 2022	Bedt om å sjukmelde seg
15.12. 2022	Kommunedirektøren går av
20.12. 2022	Leter etter nødløsning
21.12. 2022	Jentenes stemme ikke hørt
05.01. 2023	Personalsjefen blir kommunedirektør.
23.01. 2023	Ropet til ordføreren
25.01. 2023	Vi må komme med svar
03.02.2023	Statsforvalteren er ikke fornøyd
28.02.2023	Mangler skolesvar og dokumentasjon.
08.06.2023	Avvikene er rettet opp
15.06 2023	Hva med "Mari" og "Anne"
03.07.2023	Nye brudd avslørt

* Lista inneholder bare nyhetssaker som omhandler mobbehistoriene og etterspillet av dem. Ledere, kommentarer og debattinnlegg er ikke med i denne oversikten. I tillegg er det kommet en rekke saker fordi søkelyset er satt på Stor-Elvdal.

Blant disse kan nevnes som gode eksempler:

[Nav-driver ulovlig](#)

[Ukrainaflyktninger får ikke det de har krav på](#)

[Asfalt dumpet på ei øy i Glomma](#)

[Full alarm på sjukeheimmet](#)

[Kommunen anmelder meg](#)

[Kommunen er egentlig konkurs](#)

[Marie-saken.](#)

Konsekvenser av «Skoleskandalen i Stor-Elvdal»:

* Kommunedirektøren gikk av som følge av «de problemene de siste ukers medieoppmerksomhet har synliggjort».

* Varaordføreren ble oppfordret av et formannskapsmedlem om å sykemelde seg heller enn å ta tak i mobbesakene og hun forlot politikken for godt.

* Statsforvalteren i Innlandet har satt i gang flere tilsyn i Stor-Elvdal på bakgrunn av Østlendingens overvåkning av kommunen.

* Østlendingen publiserte de to første månedene 22 saker som omhandlet skoleskandalen. De ble lest i snitt av 3.028 lesere (Amedias breddemål er 1.500). Sakene genererte til sammen 100 abonnementsalg. Vi gjentar at innbyggertallet i kommunen totalt er 2.300.

* Artikkelserien mottok Amedias gravepris for 2023 og mottok Gull og Gråstein-prisen for 2023

Vi avslutter med lederartikkelen fra Østlendingen 14. desember 2022.

Hva skoleskandalen i Stor-Elvdal handler om

Skoleskandalen i Stor-Elvdal handler ikke om hvem som har tillit til kommunedirektøren eller ikke. Ikke om ansatte i skoleverket opplever ubehag, eller om formannskapspolitikere ber hverandre om å sjukemelde seg eller ikke.

Heller ikke om at mange elever har hatt det fint på skolen eller at mange foreldre ikke kjenner seg igjen og ikke kan forstå. Ikke om feige, tøffe, uærlige eller ærlige politikere eller deres mange og ulike motiver.

Og egentlig heller ikke om skoleledelsen har holdt opplysninger tilbake eller hvorfor Statsforvalteren egentlig fattet interesse for nettopp Stor-Elvdal kommune. Den handler i hvert fall ikke om nye lover som er vanskelige, strenge og som krever mye ny kompetanse.

Skoleskandalen i Stor-Elvdal handler om elevers vonde opplevelser, hvordan opplevelsene har preget dem og kanskje aller mest om hvordan disse opplevelsene ble tatt tak i. Den handler for eksempel om mailen fra rektoren med «kanskje et møte til uka» da mamma i fortvilelsen ropte hjelp og ba om en samtale. Dattera hadde det vondt og grudde seg til hver eneste skoledag.

Den handler om alle som åpenbart så og visste, men som ikke handlet. Og den handler om mislykkede tiltak som ble satt inn og om alle tiltakene som aldri ble forsøkt.

Skoleskandalen i Stor-Elvdal handler om barns lovmessige rettigheter. Om regelrette lovbrudd som har ødelagt i unges liv. Lovbrudd gjort av en kommune.

Den handler om to tøffe jenter som har fortalt. Som har turt å stille spørsmål om hvorfor det gikk så forferdelig galt. Som har tatt belastningen med å spørre om hvem som hadde ansvaret og hva som kan gjøres bedre for at andre skal slippe. Og skoleskandalen i Stor-Elvdal handler om hvor fjernt maktapparatet er fra å ta inn over seg hva kravet om nulltoleranse for mobbing faktisk innebærer og hva som kreves for å innfri kravet.

@ Takk til de to tøffeste jentene; «Mari» og «Anne».

Elverum 11. januar 2024

Gunnar Østmoe